

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
економіки підприємства
та організації бізнесу
Протокол № 1 від 01.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

РОЗВИТОК SOFT SKILLS

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
Спеціальність	С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	С1.000 Економіка

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова

українська

Розробник:

к.е.н., доцент

Юлія КОТЕЛЬНИКОВА

Завідувач кафедри

економіки підприємства та
організації бізнесу

Тетяна ВЛАСЕНКО

Гарант програми

Юлія КОТЕЛЬНИКОВА

Харків
2026

ВСТУП

У сучасному соціально-економічному середовищі, що характеризується високою динамічністю та непередбачуваністю, володіння soft skills стає необхідною умовою професійної ефективності та стійкості до змін. До комплексу цих навичок належать уміння міжособистісної комунікації, критичного мислення, самоорганізації, емоційної регуляції та конструктивної взаємодії в команді. Саме soft skills забезпечують здатність фахівця не лише виконувати спеціалізовані завдання, але й адаптуватися до нових умов, ухвалювати виважені рішення та підтримувати продуктивну професійну взаємодію.

Таким чином, навчальна дисципліна «Розвиток soft skills» допомагає підготувати здобувачів вищої освіти до вимогливого сучасного світу, де гнучкі навички стають важливим ресурсом для досягнення успіху і розвитку.

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів системи знань і вмінь щодо розвитку soft skills (гнучких навичок), таких як: критичне мислення та саморозвиток, креативність, емоційний інтелект, комунікативні навички, управління часом, лідерство, уміння працювати в команді задля успішної самореалізації та досягнень успіхів у майбутній кар'єрі. Опанування цих навичок допоможе здобувачам розвинути свою особистість, покращити взаємодію з іншими людьми, сформувані здатності щодо досягнення поставлених цілей та підвищення професійного потенціалу.

Завданнями навчальної дисципліни є:

засвоєння сучасних концепцій формування та розвитку гнучких навичок;
опанування основних методів та технік, що спрямовані на формування особистісного та професійного розвитку;

розвиток ключових міжособистісних навичок, необхідних для побудови успішної кар'єри та ефективної взаємодії в бізнес-середовищі.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес формування у здобувачів системи знань і вмінь щодо розвитку soft skills в сучасних умовах.

Предметом навчальної дисципліни є сучасні концепції, методичні підходи щодо формування та розвитку soft skills.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH14	ЗК9, ЗК10, ЗК12
PH15	ЗК10
PH22	ЗК9, ЗК12
PH23	ЗК10

де,

РН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

РН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

РН22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

РН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи мислення. Гнучке, креативне, критичне, системне мислення.

Тема 1. Визначення «soft skills».

1.1. Зміст поняття «soft skills».

Сутність поняття «soft skills» і відмінність від «hard skills». Перелік навичок, що відносяться до «гнучких». Які навички цінуються більше: soft skills чи hard skills?

1.2. Застосування soft skills у різних сферах.

Сфери застосування soft skills: бізнес та корпоративний сектор; освіта та наука; громадські організації та волонтерська діяльність. Тенденції щодо найважливіших гнучких навичок в наступні 5 років.

1.3. Вплив soft skills на професійний та особистий успіх.

Дослідження щодо впливу розвинутих soft skills на професійне просування у сучасному світі. Приклади розвитку soft skills.

Тема 2. Мислення як основа дій людини, гнучкість мислення.

2.1. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності людини.

Визначення поняття мислення. Мета мислення людини. Основні особливості процесу мислення. Сучасні концепції мислення.

2.2. Операції, типи, функції, види мислення.

Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування. Типи мислення: стандартне, оригінальне, революційне. Основні функції мислення: пізнавальна, проєктувальна, прогностична, інформаційна, технологічна, рефлексивна, інтерпретаторська, аналітична і синтетична, постановка та розв'язання різноманітних задач і проблем. Класифікація видів мислення: за змістом спонукальних механізмів розумового процесу; за характером завдань; за ступенем розгорнутості й усвідомленості; за ступенем новизни й оригінальності;

2.3. Індивідуальні особливості мислення, гнучкість мислення.

Фізіологічні основи мислення. Самостійність мислення. Ініціативність мислення. Широта мислення. Критичність мислення. Швидкість розуму. Продуктивність мислення. Основні переваги гнучкого мислення (адаптація до змін у навколишньому середовищі, вирішення складних завдань та проблем, стимулювання творчості та інновацій, покращення комунікації та співпраці). Прояви та вплив гнучкості мислення, як показник психологічного здоров'я та розвитку м'яких навичок.

2.4. Дизайн-мислення.

Визначення терміну «дизайн-мислення». Історія та походження концепції дизайн-мислення. Основні принципи дизайн-мислення: емпатія, визначення проблеми, багатозначність, прототипування. Ключові етапи дизайн-мислення. Приклади успішного використання дизайн-мислення.

Тема 3. Цінності як умова розвитку гнучких навичок

3.1. Визначення поняття «цінності».

Сутність поняття «цінності». Різниця між цілями та цінностями.

3.2. Види цінностей.

Головні життєві цінності людини, особисті цінності: внутрішні переконання та пріоритети; взаємозв'язок особистих цінностей з індивідуальним життям. Культурні цінності: вплив соціокультурного середовища на формування цінностей; значення традицій та культурних цінностей. Цінності, що найбільше впливають на якість життя.

3.3. Формування системи цінностей.

Вплив сім'ї на формування цінностей: сімейні цінності та їх вплив; спадковість цінностей. Освіта та навколишнє середовище: роль освіти у визначенні цінностей; вплив друзів та спільноти. Конфлікти цінностей.

Тема 4. Системне та критичне мислення.

4.1. Системне мислення.

Визначення системи та її складових. Взаємозв'язки і взаємозалежності в системах. Поняття «системного мислення». Принципи системного мислення. Розвиток системного мислення. Ефективне застосування системного мислення. Лінійне мислення. Ірраціональні рішення.

4.2. Критичне мислення.

Поняття «критичне мислення», його властивості. Стадії та етапи розвитку критичного мислення. Роль критичного мислення у різних сферах. Когнітивні пастки в критичному мисленні.

Тема 5. Креативне мислення та його розвиток.

5.1. Креативність та креативне мислення.

Визначення понять «креативність», «креативне мислення». Фази креативного процесу. Застосування креативного мислення.

5.2. Розумові шаблони в креативному мисленні.

Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на креативне мислення. Відмінності між креативним і логічним мисленням. Креативне мислення в сучасному бізнесі та інноваціях.

5.3. Розвиток креативного мислення.

Ознаки успішного креативного мислення. Внутрішні та зовнішні фактори, що можуть обмежувати креативність. Способи подолання перешкод та розвиток креативного потенціалу. Види методів генерування креативних рішень..

Тема 6. Конфлікти: сутність, причини, види, вирішення

6.1. Сутність поняття «конфлікти».

Конфлікти: ознаки, визначення та джерела виникнення. Конфліктологія та особливості конфлікту. Класифікація причин виникнення конфліктів: індивідуальні, міжособистісні, організаційні, соціокультурні. Види та типи конфліктів.

6.2. Особливості конфліктів в організації.

Конфліктогени, процес виникнення конфліктної ситуації. Функції конфліктів і їхня спрямованість. Концепція Томаса-Кілмена. Вплив конфлікту на соціальне оточення та його учасників. Позитивні та негативні наслідки конфліктів.

6.3. Управління конфліктами.

Підходи та методи подолання конфліктів. Стратегії і техніки для управління конфліктами у професійній та особистій сфері. Трикутник Карпмана.

Змістовий модуль 2. Практичні методи та техніки розвитку гнучких навичок

Тема 7. Емоційний інтелект

7.1. Сутність поняття «емоції», «емоційний інтелект».

Емоції: визначення, види, значення. Модель емоцій Пола Екмана. Фізіологічні основи емоцій.

7.2. Сутність та зміст поняття «емоційний інтелект».

Визначення емоційного інтелекту (EQ). Еволюція розвитку поняття «емоційний інтелект». Відмінність інтелекту (IQ) від емоційного інтелекту. Складові емоційного інтелекту. Психологічні та фізіологічні аспекти емоційного інтелекту. Значення емоційного інтелекту в сучасному світі.

7.3. Розвиток емоційного інтелекту.

Значення розвитку емоційного інтелекту. Психологічні вигоди розвитку емоційного інтелекту. Підходи та методики до розвитку емоційного інтелекту. Вплив розвитку емоційного інтелекту на міжособистісні відносини

Тема 8. Основи комунікації. Комунікативні навички.

8.1. Комунікації та її важливість в сучасному світі.

Комунікація: визначення, сутність. Процес комунікації: відправник, повідомлення, канал, отримувач, зворотний зв'язок. Функції комунікації. Вербальна та невербальна комунікація. Активне слухання та сприймання інших.

8.2. Принципи та типи комунікації.

Принципи комунікації: активне слухання, взаєморозуміння, невербальна комунікація, позитивна атмосфера, ясність і точність, емпатія. Типи комунікації: вербальна комунікація, невербальна комунікація, паралельна комунікація, міжособиста комунікація, групова комунікація.

8.3. Розвиток комунікативних навичок.

Важливість тренування комунікативних навичок. Бар'єри ефективного спілкування. Сприяння розвитку комунікативних навичок в особистому і професійному житті. Методики для покращення комунікаційних навичок.

Тема 9. Мовленнєві технології та публічні виступи.

9.1. Основи публічних виступів

Визначення понять «мовленнєві технології» та «публічні виступи». Важливість публічних виступів у сучасному світі. Правила побудови та вимоги до публічного виступу: вибір теми, аудиторії, мети. Структура виступу: вступ, основна частина, висновки. Технологія Message House та Elevator Speech.

9.2. Мовленнєві технології.

Засоби мовленнєвого (психологічного) впливу в тексті публічного виступу. Голосова підготовка: модуляція голосу, ритміка, гучність. Мовленнєва діяльність: артикуляція, темп мовлення, паузи. Використання мовленнєвих засобів: метафори, аналогії, інтонація

9.3. Ефективність публічних виступів

Успішна самопрезентація. Оцінка результатів виступу: якість і зміст презентації. Залучення та збереження уваги аудиторії. Визначення сильних та слабких сторін виступів. Вплив публічних виступів на професійний розвиток.

Тема 10. Ділове спілкування.

10.1. Визначення поняття «ділове спілкування».

Сутність поняття «спілкування», «ділове спілкування».

10.2. Основні принципи та типи ділового спілкування.

Принципи ділового спілкування: чіткість, конкретність, ввічливість, емпатія, ефективність, доступність. Типи ділового спілкування: внутрішнє та зовнішнє ділове спілкування. вербальне та невербальне ділове спілкування; офіційне та неофіційне ділове спілкування; електронне ділове спілкування.

10.3. Етика в діловому спілкуванні.

Визначення етики та етикету. Основні принципи етики в діловому спілкуванні. Складові частини ділової бесіди. Міжкультурне ділове спілкування. Психологія ділового спілкування.

Тема 11. Тайм менеджмент: робота з цілями і задачами.

11.1. Визначення тайм-менеджменту та його важливості в сучасному житті

Сутність поняття «тайм-менеджмент» (керування часом). Принципи керування часом. Значення ефективного управління часом в сучасному світі.

11.2. Цілі та завдання в тайм-менеджменті.

Визначення цілей та завдань. Різниця між цілями та завданнями. Важливість встановлення конкретних цілей. Мотивація та постановка особистих цілей. S.M.A.R.T. – підход до формулювання цілей. Принцип Парето в тайм-менеджменті. Матриця Ейзенхауера.

11.3. Розробка особистого підходу до тайм-менеджменту.

Трьохрівнева модель управління особистим тайм-менеджментом. Адаптація методів тайм-менеджменту до особистих потреб і стилів роботи. Ефективне використання технологій та інструментів підвищення особистої

продуктивності. Відстеження та оцінка власного прогресу. Розвиток навичок прийняття рішень щодо пріоритетів.

Тема 12. Лідерство та розвиток лідерських якостей.

12.1. Лідерство та керівництво.

Визначення понять «лідерство», «керівництво». Різниця між лідером та менеджером. Природа лідерства та його складники. Теорії лідерства.

12.2. Типи та стилі лідерства.

Типи лідерства: трансформаційне лідерство, сервісне лідерство, автентичне лідерство, ситуаційне лідерство. Стилi лідерства: авторитарний, демократичний, ліберальний.

12.3. Лідерські якості та компетентності.

Етика та цінності в лідерстві. Навички лідера. Ефективний менеджер. Роль лідера в команді. Прийняття рішень: правила та помилки. Навички ефективного прийняття рішень.

Перелік практичних завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Вирішення завдання «Самопрезентація особистості»
Тема 2. Завдання 2.	Вирішення завдань на розвиток мислення.
Тема 3. Завдання 3.	Вирішення кейсів «Розробка корпоративного кодексу цінностей», «Конфлікт цінностей на робочому місці».
Тема 4. Завдання 4.	Вирішення завдання: «Побудова ментальної карти».
Тема 5. Завдання 5.	Вирішення завдання з використанням методу розвитку креативності Едварда де Бона «Шість капелюхів мислення». Створення креативних ідей за допомогою використання методу дизайн-мислення (Design Thinking).
Тема 6. Завдання 6.	Вирішення кейсу «Управління конфліктами».
Тема 7. Завдання 7.	Виконання ситуаційних вправ на визначення рівня емоційного інтелекту та його розвиток.
Тема 8. Завдання 8.	Виконання ситуаційних вправ на розвиток ефективного спілкування.
Тема 9. Завдання 9.	Вирішення завдань «Ефективність публічних виступів», «Техніка ведення ділових переговорів».
Тема 10. Завдання 10.	Вирішення завдань «Техніка ведення ділових переговорів», «Ділове листування: гігієна тексту та зворотний зв'язок».
Тема 11. Завдання 11.	Вирішення завдань: «Розподіл часу за матрицею Ейзенхауера», «Постановка особистих цілей за методом S.M.A.R.T.».
Тема 12. Завдання 12.	Ділова гра: «Ефективний лідер».

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 12.	Підготовка до практичних занять.
Тема 1.	Виконання ІНДЗ на тему «SWOT – аналіз особистості».
Тема 3.	Підготовка презентації за темою: «Особистий кодекс цінностей».
Тема 4.	Виконання ІНДЗ на тему «Побудова власної ментальної карти за допомогою додатку Coggle».
Тема 5.	Підготовка презентації за темою: «Розвиток дизайн-мислення: створення коміксів з використанням онлайн-додатку ToonyTool».
Тема 6.	Підготовка презентації за темою: «Вирішення конфліктів. Трикутник Карпмана».
Тема 7.	Підготовка презентації за темою: «Створення нового коду емоцій».
Тема 8.	Підготовка презентації за темою: «Ефективний Small talk».
Тема 9.	Виконання ІНДЗ на тему «Аналіз публічної промови бізнес-лідера».
Тема 10.	Виконання ІНДЗ на тему: «Ділове листування».
Тема 11.	Виконання ІНДЗ на тему: «Постановка особистих цілей за методом S.M.A.R.T.».

Кількість годин лекційних та практичних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни «Розвиток soft skills» для реалізації визначених компетентностей освітньої програми та активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання як:

словесні (лекції (тема 1 – 3, 5, 7, 8 – 10), проблемні лекції (тема 3, 5, 11);
наочні (демонстрація (тема 1 – 12);
практичні (практичні заняття (тема 1 – 12), кейс-метод (тема 3, 6), ділові ігри (тема 12).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна – 60 балів.

Поточний контроль: виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (25) підготовка презентацій (25 балів), письмова контрольна робота (50 балів).

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль: Залік.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

для дисципліни з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Лугова В. М. Основи самоменеджменту та лідерства. [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. М. Лугова, С. М. Голубєв ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (927 КБ). - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. - 211 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21464>

2. Мрихіна О. Креативне мислення: електронний підручник, 2023. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://decentralization.ua/uploads/library/file/845/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf

3. Отенко І. П. Корпоративна культура: міжнародний та трансформаційний аспекти [Електронний ресурс] : монографія / І. П. Отенко, М. І. Чепелюк. - Електрон. текстові дан. (1,18 МБ). - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 242 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20079>

Додаткова

4. Гейбер Дж. Критичне мислення. Пер. з англ. Київ: ArtHuss, 2023. 192 с.

5. Гоулман Д. Емоційний інтелект лідера / Д. Гоулман, Р. Бояціс, Е. Маккі. Пер. з англ. 3-тє вид. К.: Наш Формат, 2021. 288 с.

6. Котельникова Ю. М. Міжкультурні особливості в процесі управлінських комунікацій / К. В. Кривобок, Ю. М. Котельникова, І. О. Кінас. 2023. № 1-2. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. С. 18–24. URL: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-1-3>

7. Котельникова Ю. М. Важливість розвитку soft skills в умовах сучасного ринку праці / Ю. М. Котельникова, Д. С. Касьмін // Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Methods of solving complex problems in science», Прага, Чехія. 2023. С. 117–120. URL: <https://isg-konf.com/methods-of-solving-complex-problems-in-science/>

8. Льюрік М. Дизайн-мисленнєве життя. / М. Льюрік, Ж-П. Томмен, Л.

Лайфер. Практичний посібник. Вид.: ArtHuss. 2021. 256 с.

9. Максвелл Дж. Розвину лідера в собі. Як впливати на людей і вести їх за собою. Вид.: Брайт Букс., 2017. 184 с.

10. Ушкальов В. В. Соціальна відповідальність як soft skill в бізнесі / В. В. Ушкальов, Ю. М. Котельникова, Мосумова Айнура Кярам кизи // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". – 2025. – №5(97). URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36725>

11. Thomas J. Thinking Differently: How to Thrive Using Your Nonlinear Creative Thinking. Profiling Consultants LLC; Illustrated edition. 2020. 158 pp.

12. 12 Soft skills 21 століття. Коуч-книжка для натхнення і розвитку. Збірник самарі. Вид.: Моноліт-Bizz. 2022. 208 с.

Інформаційні ресурси

13. Навички для успішної кар'єри [Електронний ресурс] : курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти. – Київ : Центр «Розвиток КСВ», 2020. – 300 с. – Режим доступу : https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/02/24/Metodychni%20materialy%20kursu%20Navychky%20dlya%20uspishnoyi%20karyery_02_24.pdf

14. Developing Interpersonal Skills [Електронний ресурс]. – Coursera, 2023. – Режим доступу: <https://www.coursera.org/learn/interpersonal-skills>

15. IBM. People and Soft Skills for professional success [Електронний ресурс]. – Coursera, 2024. – Режим доступу: <https://www.coursera.org/specializations/people-and-soft-skills-for-professional-success>